

להתוועד

ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בש"ס

פרשת השבוע

חולין דף צא

מילי דאגדתא

מאמר 'ויאבק איש עמו'

בחולין דף צ"א. רבי יהושע בן לוי אמר, אמר קרא בהאבקו עמו, כאדם שחובק את חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו.
רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו, דאמר מר ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו. רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כתלמיד חכם נדמה לו, דאמר מר המהלך לימין רבו הרי זה בור.
ורבנן, מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו. ורבנן, האי בהאבקו עמו מאי דרשי ביה. מבעי ליה לכאידך דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד, כתיב הכא בהאבקו עמו, וכתיב התם וענן אבק רגליו.
ובע"ב, ויאמר שלחני כי עלה השחר, אמר לו גנב אתה או קוביוסטוס אתה שמתיירא מן השחר. אמר לו מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו.

- א -

'ויגע בכף ירכו'

כף הירך הוא מקום משכן היצר הרע / סמא"ל לא היה יכול להתגבר על יעקב בשום אבר לכן נגע בכף הירך / גיד הנשה הוא כנגד הלאו שאסור ליקח שתי אחיות / גיד הנשה הוא כנגד יום תשעה באב / שר של עשו לא הצליח להתגבר על יעקב בעצמו אכן גרם חורבן בית המקדש אצל תולדותיו של יעקב / לעתיד לבא כשיבנה המקדש יהא גיד הנשה מותר באכילה

- זוהר הק', של"ה, דרך פקודיך, רשב"א, בנין שלמה -

א. כתוב בתורה (בראשית ל"ב) "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר – וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו – ויאמר שלחני כי עלה השחר. ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני וגו' – ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו – על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה".

בפרשה זו טמונים ענינים נעלים ונשגבים מאוד האיך ששרו של עשו שהוא סמא"ל הוא השטן הוא היצר הרע נאבק עם יעקב אבינו בחיר שבאבות הנקרא 'קדוש ישראל' ורצה להפילו מקומת הקדושה. ויעקב אבינו ע"ה נלחם עמו, והמלאך לא יכול לו, אכן נגע בכף ירכו, ועל ידי זה היה צולע על ירכו. בדבר זה מושרש הלאו דאכילת גיד הנשה, כמו שאמרה תורה 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה'. **א] ב]**

בספר של"ה הק' (ריש פ' וישלח ובמסכת תענית תורה אור אות ז') ובספר דרך פקודיך מצוה ג' (בחלק המחשבה) מובאים דברי הזוהר הק' (דף ק"ע:) עם הוספות מספרי המקובלים, ותמצית דבריהם דמלאכי השרת שהיו עם יעקב אבינו ללוותו ולשמרו אז בשעה זו שפגע אותו שרו של עשו לא היו עם יעקב, ולכן חשב שרו של עשו שעכשיו יוכל להאבק עמו ולהתגבר עליו. אכן כשנאבק עמו המלאך לא מצא בו שום אבר ושום גיד שיוכל להתגבר עליו, כי כל אבריו של יעקב היו חזקים בקיום המצות, ולכן כל אבריו היו מסייעים אותו להתגבר נגד המלאך.

אכן המלאך התחכם ללחום נגד יעקב לפגוע בכף ירכו, כי כף הירך שהוא סמוך לברית, שם הוא מקום משכן היצר הרע באדם, כי שם הוא רובץ, ומשם מתפשט היצר הרע בשאר אברי האדם, כי לכן אסרה תורה לאכול את גיד הנשה, כי גיד הנשה הוא משכן היצר הרע, ו'גיד הנשה' הוא מלשון שכחה (כי נשני), כי האוכל גיד הנשה, מאחר שהוא משכן הרע, נשכח ממנו קבלת מלכותו ית'. ולכן עלה בדעתו של סמא"ל לפגוע בכף ירכו, ובזה ימצא מין את מינו להתגבר נגד יעקב על ידי שיגע בכף הירך.

וזה שאמרה תורה 'על כן לא יאכלו "בני ישראל" את גיד הנשה, אע"ג שבשעה זו עדיין לא היה עליו שם 'ישראל' כי אם 'יעקב', כי התורה מרמזת

השלמות והוספות

שרו של עשו היה לו כח של יצחק מצד הטוב וכח הרע מצד עצמותו

- חתם סופר -

א] בחי' חתם סופר (בסוגיין) מפרש מה שרבי שמואל בר נחמני אומר דכעובד כוכבים נדמה לו ורבא בר עולא אומר כתלמיד חכם נדמה לו, וכתב דשרו של עשו היה לו איזה ניצוץ קדוש מכח זכות כיבוד אב שכיבד את יצחק, ולכן במה שבעצם היה שרו של עשו נדמה לו כעכו"ם, ובמה שהתנוצץ בו זכות יצחק נדמה לו כתלמוד חכם.

יש יצר הרע שמפתה את האדם לעשות רע בידעו שהוא רע ויש יצר הרע שמפתה אותו על עבירה שהיא מצוה

- שם משמואל בשם אבני נזר, קדושת לוי -

ב] בשם משמואל (פורים תרע"ב, ובעוד כמה מקומות) מביא בשם אביו בעל אבני נזר לפרש מה שרבי שמואל בר נחמני אומר דכעובד כוכבים נדמה לו ורבא בר עולא אומר כתלמיד חכם נדמה לו, כי ישנן שני מיני יצר הרע, יש שמסיתהו אל האיסור אף שיודע שהוא מוזהר עליו ועם כל זה מסיתהו לעבור על מצות ה', וזה כגוי נדמה לי. ויש יצר הרע שמראה פנים על דבר עבירה כאילו הדבר מותר, ולא עוד אלא שנכון הדבר לעשותה, כי יש מצוה בעשייתה, וזה כתלמיד חכם נדמה לו.

ובזה הוא מפרש מה שאמרו בברכות דף ס"א. רב אומר יצר הרע דומה לזבוב והוא יושב בין שני מפתחי הלב, ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה, וכתב דרב מיירי מיצר הרע שמסית את האדם לעבור עבירה אע"ג שהוא יודע שהיא עבירה והיה צריך להיות הדבר הזה מאוס בעיניו כזבוב, והוא מסיתו שיהא מוצצו. ושמואל מיירי מיצר הרע שמראה לו פנים שזה מותר או אולי שזה מצוה לעשותה, ויצה"ר זה דומה לחטה, כי חטה מרמזה לדעת, שהרי אין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן, הרי שחטה נותנת דעת באדם, ויצה"ר נותן בו נמי דעת אלא דעת ההיפוך.

שבני ישראל כיון שהם קדושים אינם אוכלים גיד הנשה שהוא משכן היצר הרע. אכן אומות העולם אוכלים גיד הנשה, הגם שאינו ראוי לאכילה, כי מזלייהו חזי שזה כוחם לתאוותם.

והנה שס"ה גידין שבאדם הם נגד שס"ה לא תעשה שבתורה, וגיד הנשה הוא כנגד הלאו שלא לישא שתי אחיות, ויעקב אבינו היות שנשא שתי אחיות אע"ג שהכל היה בתכלית הקדושה והטהרה, ובכל עשיותיו היה מרכבה למדרגות עליונות, וזה היה רצון הקב"ה שיעקב ישא שתי אחיות, עם כל זה מאחר שבתורה כתוב שאסור לישא שתי אחיות, היה חסר אצל יעקב קיום הלאו שהוא כנגד הגיד הזה, ולכן מצא הס"מ מקום לפגוע ביעקב אבינו בגיד הזה.

והנה שס"ה גידים שבאדם הם כנגד שס"ה ימים שבימות השנה, וגיד הנשה הוא כנגד יום תשעה באב, ובמה שהס"מ נגע והחליש את יעקב בגיד הנשה נחלש כוחו של יעקב לגבי יום תשעה באב שבזה נגרם שנחרב בית המקדש פעמיים ביום זה.

ועל זה אמרה תורה 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה' "את" לרבות תשעה באב שהוא אסור באכילה, ו"את' ראשי תיבות 'תשעה אב', כי ע"י פגם ירך של יעקב אתרע יום זה לחורבן בית אלהינו, ונאסר יום זה באכילה. והזוה"ק מסיים דהאוכל בתשעה באב נחשב כאילו אכל גיד הנשה.

ובחידושי אגדה להרשב"א (בסוגיין) מפרש מה שנאבק המלאך עם יעקב על הלילה עד עלות השחר שזה מרמז שהמלאך רצה לנצח את יעקב ולעקור אותו לגמרי, אכן לא היה יכול לו, לכן הרע לו בכף ירכו דהיינו שהרע לתולדותיו שבכף ירכו העתידות לבא ממנו, ומה שהיה צולע על ירכו היינו שעתידים זרעו להיות משועבדים תחת יד עשו במשך זמן הגלות המורה ללילה. ומה שאמרו שעלה האבק עד כסא הכבוד, היינו שהפגם הגיע עד כסא הכבוד. אמנם כל זה היה רק עד עלות השחר, כי עלות השחר היינו הגאולה אחרי הגלות הנמשל ללילה, ובזמן ההוא יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, ואז יהא הכסא שלם, ועל אותו הזמן נאמר 'ויבא יעקב שלם עיר שכם', שבגאולה האחרונה תהא עיר ירושלים בשלימות לחלק ונחלת ישראל.

ובספר של"ה הק' שם אחרי שמפרש שהסמא"ל לא היה יכול לנצח את יעקב אבינו עצמו, לכן נגע בכף ירכו, דהיינו שפגע בבנים של יעקב אבינו ע"ה, במה ששרו של עשו החריב את שני המקדשות, שוב כתב דמה שהעלו אבק עד כסא הכבוד היינו כי "אבק" מרמז על 'אבק לשון הרע' שגרם לשנאת חנם, שעל ידי זה נחרב בית המקדש, וזה מרומז בראשי תיבות א'קמצא ב'ר ק'מצא, שעל ידם נחרב המקדש.

ובשו"ת בנין שלמה בהקדמה שניה (בפ' וישלח) כתב בזה דבר חידוש בדרך 'אילולי דמסתפינא' שלעתיד לבא יחזור איסור גיד הנשה להיתרו, ואפילו למ"ד דמצות אינן בטלות לעתיד לבא, אבל איסור גיד הנשה ודאי יתבטל לעתיד לבא, דכיון שכל הטעם של איסור גיד הנשה הוא מפני שהמלאך נגע בירך יעקב ובזה ניתן כח לזרעו של עשו להחריב בית המקדש, ובזה נגרם פגם שאין השם שלם ואין הכסא שלם, לכן לעתיד לבא שיתוקן הכל ויתבטל הטעם, יתבטל איסור גיד הנשה. ואע"ג שבשאר דיני התורה אין דורשין טעמא דקרא, הרי בזה בפירוש אמרה תורה 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה', וכיון שהתורה מפרשת טעם האיסור, בהתבטל הטעם יתבטל האיסור.

וזה שאמרה תורה על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך "עד היום הזה", ולא מצינו בשום מקום לשון 'היום הזה', אכן זה ללמד שהאיסור נוהג דוקא רק עד לפני ביאת המשיח, שזה מכונה ל'יום הזה', אבל בזמן של ביאת המשיח שנקרא 'יום ההוא', כדכתיב והיה 'ביום ההוא' יתקע בשופר גדול, לא יהא נוהג לאו דגיד הנשה.

- ב -

'הגיע זמני לומר שירה'

מלאכים אומרים שירה אחרי שגמרו תפקידם / המלאך לא היה יודע שתפקידו הוא גם לברך את יעקב / תכלית הסתת היצר הרע הוא כדי שהאדם לא ישמע אליו / מעולם לא היה אדם שנצחו לס"מ כמו שנצחו יעקב אבינו

- חכמת התורה, עבודת ישראל -

ב. כפי האמור, המלאך אמר ליעקב 'שלחני כי עלה השחר', וכוונתו היה שישלחו מפני שהגיע זמנו לומר שירה, ואמר לו יעקב 'לא אשלחך כי אם ברכתני'.

בספר חכמת התורה למה"ר שלמה קלוגר זצ"ל (פ' וישלח) מקשה שהרי אם הגיע זמנו של המלאך לומר שירה, האיך עיכבו יעקב מלומר שירה עד אחרי שיברכו. ועוד יש לתמוה האיך יתכן שמיום שנברא לא הגיע זמנו לומר שירה, אלא דוקא בשעה זו הגיע זמנו לומר שירה.

וכתב דהנה כל מלאך נברא לעשות איזה שליחות מיוחדת, וכשהוא משלים אותה השליחות והפעולה שבשבילה הוא נברא, אז הוא אומר שירה על שהשלים פעולתו. והנה מלאך זה נברא כדי להתאבק עם יעקב כדי שיתוודע ויתגלה שכוחו של צדיק גדול יותר מן המלאך, ולכן כל זמן שלא נתאבק עם יעקב ולא עשה שליחותו בעולם לא הגיע זמנו לומר שירה, אכן עכשיו שנתאבק עמו ולא יכול לו, אז אמר ליעקב שהגיע זמנו לומר שירה.

אמנם יעקב אבינו היה יודע ששליחותו של המלאך עדיין לא נגמרה במה שנתאבק עמו ולא יכול לו, אלא שליחותו שבעבורה הוא נברא היה גם כדי שיברך את יעקב, ולכן אמר לו יעקב 'לא אשלחך כי אם ברכתני' כי עדיין לא הגיע אצלך הזמן לומר שירה עד אחר שתברך אותי.

ובספר הק' עבודת ישראל בפרשת וישלח כתב דבר זה (בשם חכם אחד) ביתר עומק, והוא כי כל מלאך אומר שירה וזמרה להבורא יתברך שמו על החסד שבראו לעשות רצונו ית', כגון מלאך מיכאל כשפועל רצונו יתברך שמו ומלמד זכות על ישראל ומגביר החסדים אשר לזה התכלית נברא, אז אומר שירה, וכן כל המלאכים. והנה שרו של עשו הוא הס"ם הוא היצר הרע הוא השטן שנברא להסית האדם ולהסירו מדעת יוצרו, כי לכך נברא, אכן אע"ג שלכך נברא להסית את האדם, לפי האמת המלאך הזה אינו חפץ באמת שישמע האדם לקולו לעשות הרע, כי אדרבא, הוא מחוייב לעשות פעולתו ולהדיחו, והתכלית הוא שהאדם יתחזק וילחום כנגדו ויכבוש אותו, וזה תכלית בריאתו, כי בזה יגרם נחת רוח להקב"ה שאע"ג שהיצר הרע הסיתו להמרות פיו ית', עם כל זה נצחו האדם ליצר הרע, ונשמר שלא לעשות נגד רצונו ית'.

ולכן המלאך הזה עדיין לא אמר שירה מיום שנברא, כי משעת בריאת העולם לא היה אדם שכבשו לגמרי כמו שכבשו יעקב אבינו עכשיו בשעה זו, כי כשנלחם עמו שרו של עשו לא היתה האביקה בדרך פשוט כדרך שנלחמים בעלי מלחמות, אלא המלחמה היתה ברוחניות לבלבל מחשבתו של יעקב אבינו, מי יודע באיזה חקירות עצומות ורשתו אשר טמן. וזהו שכתוב 'וירא כי לא יכול לו' שאבינו יעקב התגבר בקדושתו נגדו עד שנגע בכף יריכו, לכן אחרי שראה שהבריאה הנבחרת יעקב איש תם לא יכול לו, אמר 'שלחני כי עלה השחר' דהיינו 'הגיע זמני לומר שירה' שלכך נבראתי, וברוך ה' שפעלתי פעולתי, לכן אני חפץ לומר שירה, ע"כ. [וראה שם ביתר הרחבה].

השלמות והוספות

בדרך זה מפרש בספר הק' קדושת לוי (בפרשת וישלח) מה שהתפלל יעקב לפני הקב"ה ואמר 'הצילני נא מיד "אחי" מיד עשו', וכתב כי עשו הוא הסטרא אחרא הוא מלאך המות הוא היצר הרע, ולפעמים ח"ו היצר הרע מסית לעבירה במה שהוא מראה לעין אדם על עבירה שיש בזה מצוה לעשותה, ובדרך זה הוא מתקרב לאדם ללכדו במהרה לעשות עבירה, ועל זה התפלל יעקב 'הצילני נא' שלא יהיה 'עשו אחי', וזהו 'מיד אחי מיד עשו' שלא יתגלגל שהיצר הרע יהיה אחי.

כל הזכויות שמורות
למערכת מכון 'להתוודע'
info@lehisvada.com
לשמיעת שיעורי 'להתוודע' בשפות השונות, להצטרפות למנויים, ולתרומות חייגו:
ארץ ישראל: 02-9904001 אנגליה: 44-203-5193544 ארה"ב: 718-2982416
לשאלות ותשובות בעניני השיעור עם רבני המערכת: Rabbi@lehisvada.com

להתוועד
ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בש"ס

עמוד יומי דרשו

סוכה דף בא

בענין מעמיד בדבר המקבל טומאה

בסוכה דף כ"א: תנן, הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה, רבי יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה. ובגמ' מאי טעמא דרבי יהודה, פליגי בה רבי זירא ורבי אבא בר ממל, חד אמר מפני שאין לה קבע, וחד אמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, מאי בינייהו כגון שנעץ שפודין של ברזל וסיכך עליהם, למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע, ומאן דאמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה. אמר אביי לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה וכו'.

- א -

להלכה אם אסור להעמיד בדבר המקבל טומאה

איסור מעמיד אם הוא מדרבנן משום גזירה או שהוא מן התורה / מדוע רשאי להעמיד על רצפת אבנים אע"ג שהוא מחובר / סמיכת הסכך על כרעי המטה גבוהה עשרה טפחים / הנחת סולם על הסכך לסכך עליו / ההכרעה להלכה

- מלחמות, ריטב"א, רש"י, ב"ח, שו"ע, מג"א, טו"ז -

א. בטעם הדבר שאין מעמידין בדבר המקבל טומאה, נחלקו בו הראשונים, כי במלחמות כתב שהוא משום גזירה דרבנן, שמא יאמר דכשם שראוי להעמיד בו, כן ראוי לסכך בו. וכן כתבו בחי' הריטב"א והר"ן. **א]**

ועל פי זה כתבו הריטב"א והר"ן דמה שנהגו לסמוך הסכך על גבי כתלים, אע"ג שאין מסככים בהן שהרי אין גדולו מן הארץ, זה משום דבזה אין לגזור שיבא לסכך בעפר, ועוד דהכל יודעין דאם מסכך באבנים הרי זו בית דירה ולא סוכה. וכתבו שם דיש שנוהגין לעשות בכותלים דפנות של קנים משום היכר כדי שלא יהא נראה כסומך על הכותלים לגמרי, אמנם זהו ממדת חסידות בעלמא, ולא מעיקר הדין.

אמנם רש"י (ד"ה שמעמידה) כתב דאף על פי שלא למדנו פסול אלא לסכך, אפילו הכי כשמעמיד הסכך על דבר פסול, הרי זה כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה, ע"כ. וכתב בב"ח סי' תרכ"ט דבלשון רש"י משמע שסובר דמה שאין מעמידין בדבר המקבל טומאה הוא מן התורה, ולא מדרבנן. והוא מסמיך לזה מה שמצינו בגמ' בכמה מקומות שהכל הולך אחר המעמיד, (כדאי' בשבת דף ט"ו:, ועוד), ולכן גם מן התורה אין להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה ולא מטעם גזירה. ובסי' תר"ל הוא חוזר על דבריו אלו, וכתב דיש להחמיר דאין להעמיד בדבר המקבל טומאה, כיון דלדעת רש"י הרי זה פסול מן התורה. **ב]**

והב"ח שם כתב כן גם בדעת הרא"ש בסי' א' שמקשה דלמ"ד דאין מעמידין בדבר המקבל טומאה האיך רשאי להעמיד על מחיצת אבנים הא אין מסככין בו כיון שאין גידולו מן הארץ. וכתב הב"ח דמדלא מתרץ הרא"ש כמו שמתרצים הריטב"א והר"ן (הנ"ל) דבאבנים אין לחשוש שמא יסכך בעפר, מזה מוכח שגם הוא סובר דמה שאין מעמידין בדבר המקבל טומאה הוא מן התורה ולא משום גזירה, ולכן אינו מתרץ כדבריהם, דכיון שהוא מן התורה אין לחלק בזה.

והנה בפסקי השו"ע יש מבוכה אם להלכה קיי"ל דאין להעמיד בדבר המקבל טומאה, כמו שיבואר.

דהנה בטור ובשו"ע סי' תר"ל סעיף י"ג כתבו שהסומך הסכך על כרעי המטה והכרעים הן הן מחיצות, אם יש גבוה י' טפחים מן המטה לסכך כשירה, ואם לאו פסולה. וכתב בב"י דהטור נמשך בזה אחרי דעת הרא"ש שסובר דאע"ג דקיי"ל כרבי יהודה דאין לסמוך על כרעי המטה, מכל מקום קיי"ל כמ"ד דהטעם דאין מסככין על כרעי המטה הוא משום דאין לה קבע,

השלמות והוספות

העמדת סכך על דבר שהוא פסול רק מדרבנן

- ריטב"א, פרי מגדים, מג"א -

א] והנה לפי זה דהא דאין מעמידין בדבר המקבל טומאה הוא גזירה מדרבנן, כתב בחי' הריטב"א בסוגיין דבדבר שהוא פסול לסכך רק מדרבנן, כגון חבילי עצים, לא גזרו לאסור גם להעמיד בו, שאין גוזרין גזירה לגזירה.

ובפמ"ג סי' תרכ"ט א"א סקי"א כתב סברא זו מעצמו לגבי נסרים רחבים יותר מארבעה שהם פסולין לסכך מדרבנן, דיש לומר דרשאי להעמיד עליהם הסכך דלא גזרינן גזירה לגזירה, אמנם הניח דבר זה בצ"ע, ולכן הוא מסיק דראוי לכל יר"ש שיהיו דפנות הסוכה נעשין מנסרים שאין בהם ד' טפחים כיון שעליהם מניח הסכך, או שיניח קורה אחרת על הדפנות ועלי' יניח הסכך.

ובמג"א סי' תרכ"ט סקי"א כתב דכל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר, מקבל טומאה, ולכן אין להניח מרא ומגרפא על הסוכה אפילו נשברה. ובמשנ"ב שם סקכ"ה מביא בשם המג"א והפוסקים דכל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר י"א שמקבל טומאה מדרבנן דדמי לבית קבול וע"כ אין להניח מרא ומגריפה על הסכך להחזיקו או תחת הסכך להעמיד הסכך, ואפילו נשברו.

מעמיד על דבר הגזול פסול רק משום דפסלה תורה סוכה גזולה, לא כן אם פסולו משום מצוה הבאה בעבירה

- לקח טוב -

ב] בספר לקח טוב כלל י"ב (סוף אות ו') כתב דלדעת רש"י דפסול מעמיד הוא מן התורה, משום דהכל הולך אחר המעמיד, יש ליישב קושיית התוס' לעיל דף ט'. (ד"ה לך) במה שלמדין מקרא ד'חג הסוכות תעשה לך' 'לך' ולא הגזולה, והקשו דלמה לי קרא לפסול סוכה גזולה, הרי היא פסולה מטעם מצוה הבאה בעבירה. וכתב, דאם פסול מעמיד הוא מדאורייתא, יש לומר דלכן מיעטה קרא לפסול סוכה גזולה אע"ג שיש לפסול מטעם מצהב"ע, משום דנפק"מ לגבי מעמיד הסכך במעמידין שהם גזולין, דאילולי קרא דלך ולא הגזולה לא הי' סכך גזול נחשב לסכך פסול, אלא דלא היה יוצא בו ידי חובתו משום מצהב"ע, וזה דוקא כשהסכך עצמו הוא גזול, אבל אם סמך את הסכך על דבר הגזול, אין לפסול משום מצהב"ע, כיון דבמה שהוא סומך את הסכך איננו החפץ של מצוה. אמנם עכשיו שמיעטה תורה 'לך' ולא הגזולה, נמצא דסכך גזול הוא פיסול עצמותי כמו דבר המקבל טומאה, נמצא דאם סמך הסכך בדבר גזול הרי זה כאלו סיכך בסכך פסול כי הכל הולך אחר המעמיד.

דהיינו משום שאין לה י' טפחים מן המטה עד הסכך, ולכן אם יש לה י' טפחים כשרה. ומתבאר מדבריהם דלא קיי"ל כמ"ד דאין מעמידין בדבר המקבל טומאה, שהרי אם הטעם הוא משום מעמיד, אין לחלק בין יש לה י' טפחים או לא. ונמצא דמוכח מדברי השו"ע האלו דרשאי להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה.

אמנם בשו"ע סי' תרכ"ט סעיף ז' כתב דיש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו. ולכן כתב הרמ"א שם דאין לסכך עליו, ואפילו להניחו על הסכך להחזיקו, אסור. והוא הדין בכל כלי המקבל טומאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טומאה מדרס. ומקורו עפ"י דברי שו"ת הרמב"ן המובא בב"י שם ועפי"ד המהרי"ל המובא בדרכי משה שם סק"ב.

ובמג"א שם סק"ט מפרש דהטעם שאין להניח סולם על הגג ואין להניחו על הסכך להחזיקו, זהו מדין מעמיד בדבר המקבל טומאה.

אכן הוא מתקשה בסתירת פסקי המחבר, שהרי בסי' תר"ל (הנ"ל) כתב דרשאי להניח הסכך על גבי כרעי המטה, ומוכח דמותר להעמיד בדבר המקבל טומאה, וא"כ מדוע בסי' תרכ"ט מסתפק אם מותר להניח הסכך על גבי סולם, ולמה מסיק הרמ"א דאסור לסכך על גבי סולם.

והמג"א שם בתירוצו השני מיישב הסתירה וכתב דמה שכתב בסי' תר"ל דאם יש גבוה י' טפחים מן המטה לסכך כשירה, היינו דכשרה בדיעבד, ומה שאמרו בסי' תרכ"ט שאין להניח סולם על הגג, היינו לכתחילה. וכן כתב במשנה ברורה שם סקכ"ב בשם כמה אחרונים דלכתחלה יש ליזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים, קיי"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, כדמוכח בסי' תר"ל הנ"ל.

אמנם בטו"ז שם סקי"א מתקשה ג"כ על דעת המחבר והרמ"א שאוסרין להניח סולם כדי להחזיק הסכך, שהרי אינו אלא מעמיד, ולהלכה הרי רשאי להעמיד בדבר המקבל טומאה, כמו שכתב בשו"ת תה"ד המובא בב"י שם דקיי"ל דרשאי להעמיד בדברי המקב"ט. וכתב הטו"ז דמה שאסור להניח סולם על הגג אינו משום איסור מעמיד, אלא דזה מפני הרואה, שיש לחוש שיבוא להרבות בסכך ויניח סולמות לעשות מהם גוף הסכך, לכן אסרו שלא להניח שום כלי לא למעלה מן הסכך באויר וכל שכן בסכך עצמו, מחמת חשש שמא ירבה ממנו בסכך. ונמצא דלדברי הטו"ז מותר גם לכתחילה להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה.

- ב -

מעמיד דמעמיד המקבל טומאה

העמדת קונדסין על גבי המטה / סוכה על גבי האילן / חיבור כלונסאות הסוכה על ידי מסמרות של ברזל

- מלחמות, ריטב"א, ר"ן, שו"ע, מג"א, חזון איש, מנחת שלמה -

ב. במה שאומר אביי לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה, כתב הרמב"ן במלחמות דהיינו דרשאי לנעוץ קונדסים עומדין על גבי המטה עצמה, ולסכך על גבי הקונדסין. וכן במה שאמרו להלן דף כ"ב: דמותר לעשות סוכה בראש האילן, היינו שמותר להעמיד קרקעית ודפנות הסוכה על האילן, ולהעמיד הסכך עליהם, ואין בזה פסול דמעמיד במה שהאילן מעמיד את הסכך, כיון שאינו מעמיד את הסכך עצמו במחובר, אלא שהמחובר סומך את המעמיד, והמחובר מעשה קרקע בעלמא קעביד.

ובחי' הריטב"א כתב בשם הרמב"ן ביתר ביאור, שלא אסרו חכמים אלא להעמיד הסכך עצמו בדבר הפסול לסכך שמא יבא לסכך בו, אבל בעושה סוכה על האילן אין הסכך סומך על האילן, אלא שקרקע הסוכה נתון באילן, ונעץ קונדיסין של עץ בקרקע הסוכה וסכך עליהן, ובזה אף על פי שהקונדסין עומדין באילן, אין חוששין לזה, שהרי מעמיד דמעמיד הוא, ואם באנו לאסור להעמיד קונדסי סוכה במחובר, הרי אתה אוסר מלהעמידם בארץ ולסכך בהן, וזה לא אפשר. וזה שאמר אביי אבל סיכך על גבי מטה, שנעץ יתדות במטה, וסיכך עליהם כשרה, למאן דאמר לפי שמעמידה בדבר המקבל טומאה הא אין מעמידה בדבר המקבל טומאה, כיון שאין הסכך ממש סומך על המטה, אף על פי שיתדותיו סומכות עליו, וזהו רבותא דאביי.

וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן דהעושה סוכה על האילן אינו שמסכך על גבי אילן, אלא שקרקע הסוכה נתון באילן, ונעץ קונדיסין בקרקע הסוכה, וסכך עליהן, ובזה אף על פי שהמחובר סומך את המעמיד לית לן בה, דמעשה קרקע בעלמא קא עביד, ע"כ.

והנה בשו"ע סי' תרכ"ט סעיף ח' כתב דאין קפידא לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות שמקבלים טומאה. וכתב במג"א שם סקכ"ט דאע"ג דהמחבר שם בסעיף ז' (הנ"ל) אוסר לכתחילה להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אפ"ה כתב דרשאי לכתחילה לחבר הכלונסאות במסמרות של ברזל ואין בזה משום מעמיד בדבר המקבל טומאה, כמו שכתב הר"ן (הנ"ל) דכיון שאין הסכך עצמו נסמך על המסמרות אלא שהקונדסין נסמכין עליהן לכן מותר גם לכתחילה. וכן כתב בביאור הגר"א שם דלפי דברי הר"ן מתיישבין פסקי המחבר מסעיף ז' לסעיף ח'. וכן כתב בפמ"ג שם א"א סק"ט בדברי המג"א דכל שהסכך נשען על מעמיד כשר, והמעמיד יש לו מעמיד שני שהוא פסול לסכך בו, בזה מותר אפילו לכתחלה. וכן כתב במשנה ברורה שם סקכ"ו.

אמנם בחזון איש או"ח סי' קמ"ג סק"ב מפרש בדברי הרמב"ן והריטב"א והר"ן הנ"ל שהם לא אמרו דכל מעמיד דמעמיד כשר, כי גם הם לא אמרו אלא לענין שרשאי להעמיד כלונסאות בקרקע הסוכה אפילו אם קרקע הסוכה הוא מדבר המקבל טומאה, והוא משום דבקרקע יש סברא דמעשה קרקע בעלמא קעביד, ואינו נחשב כמעמיד, ואין להוכיח מזה שיהא רשאי להעמיד הכלונסאות בדבר המקבל טומאה, דמדברי הראשונים משמע שלא באו כלל לומר דמעמיד דמעמיד כשר, אלא שכתבו דאם מעמיד כלונסאות בקרקע, אין בזה משום מעמיד בדברי המקבל טומאה, וזה דוקא בקרקע ולא בשאר מעמיד דמעמיד.

אמנם בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' מ"ז חולק על דברי החזו"א, וכתב דכיון דלדעת רוב ראשונים מה שאין מעמידין בדבר המקבל טומאה אינו אלא מדרבנן משום דאתי לאחלופי בסכך עצמו, ודאי מסתבר לחלק בין מעמיד ובין מעמיד דמעמיד, דבזה אין לגזור הגזירה. [ג]

ועל מה שכתב החזו"א דמלשון הרמב"ן מוכח שלא התיר אלא משום דהוא מעשה קרקע בעלמא, על זה כתב במנח"ש שם דאין כוונת הרמב"ן לומר שזהו היתירו של דבר מפני שהוא מעשה קרקע בעלמא, שהרי הריטב"א (הנ"ל) מביא דברי הרמב"ן והשמיט לשון זה שהוא מעשה קרקע בעלמא, וכתב דמותר מפני שהוא מעמיד דמעמיד, הרי שהריטב"א נקט דכוונת הרמב"ן היא להתיר כל מעמיד דמעמיד. אלא שכוונתו להוכיח דמעמיד דמעמיד מותר ממה שבכל קרקע עולם מעמידין סוכות עליהם, ומזה מוכרח לחלק בין מעמיד ובין מעמיד דמעמיד, שהרי כל סוכה דעלמא עומדת על קרקע עולם שפסול לסכך, ועל כרחך דכשאינו להדיא סמוך לסכך אינו בכלל, ומזה נלמד הכלל לכל מעמיד דמעמיד שהוא מותר.

והוא מסתייע גם מלשון הר"ן שכשמפרש דברי אביי כתב דאין מעמידה בדבר המקבל טומאה 'כיון שאין הסכך נסמך ממש על המטה אף על פי שיתדותיו וקונדסיו סמוכות עליו'. ויותר מפורש בר"ן (דף י"א. מדפי הרי"ף) במתני' דעושה סוכתו בראש האילן שכתב דאף על פי שהקונדיסין נסמכין באילן, כולי האי לא גזרינן 'כיון דמפסקי קונדיסין בין אילן לסכך', הרי שאינו מפני שהוא מעשה קרקע, אלא שההיתר הוא מפני שאינו מעמיד להדיא, כי אם על ידי דבר אחר באמצע שמפסיק, וזהו מה שקראו הפוסקים מעמיד דמעמיד.

השלמות והוספות

[ג] אמנם במנחת שלמה שם כתב, דודאי אם הוא מסכך ע"ג שפודין אלא שהניח חתיכת קרש כדי להפסיק בין הסכך להשפוד, זהו אינו נחשב כלל מעמיד דמעמיד, כי זה נחשב שהסכך עומד על השפוד אלא שיש חציצה ביניהן, והנידון בדין מעמיד דמעמיד הוא היכא שנועץ סופו של קונדס עליון בראש שפוד שמתחתיו, ועליהן הוא מניח את הסכך, ומכ"ש בקובע את הכלונסאות במסמרין, שזה חשיב מעמיד דמעמיד, וכה"ג חכמים לא גזרו.

כל הזכויות שמורות
למערכת מכון 'להתוודע'
info@lehisvada.com
להתוודע
לשמיעת שיעורי 'להתוודע' בשפות השונות, להצטרפות למנויים, ולתרומות חייגו:
ארץ ישראל: 02-9904001 אנגליה: 44-203-5193544 ארה"ב: 718-2982416
לשאלות ותשובות בעניני השיעור עם רבני המערכת: Rabbi@lehisvada.com

בס"ד

על הפרויקט:

באמצעות פרויקט 'להתעודד', מקבלים הלומדים הזדמנות לחתחבר לעומק לימוד הגמרא, מתוך הבנת אמיתית בסוגיה אחת מחנלמד בדף, כולל דברי המפרשים, ראשונים ואחרונים, דבר יום ביומו. "אנחנו מרגישים כאילו חזרנו לישיבה ומסיימים עם תחושת סיפוק רב", מציין אחד הרבנים בארץ שנילה את הפרויקט באר"ב והפך למנוי קבוע, "וכל זה בפרק זמן של עד 15 דקות ליום".

מדובר במחפבה של ממש, שהצליחה לכבוש את לב לומדי הדף היומי מכל שכבות חיהדות החרדית ברחבי העולם, בשל הייתרויות שלה, בהנגשת קטעי עיון מעמיקים מסוגיות הגמרא הנלמדות על הדף, דבר יום ביומו, בשפה קלה וברורה ושווה לכל נפש. כך כותבים קבוצת עורכי דין חרדים ממנחמן, המנויים על חפרויקט: "מדי יום אנחנו לומדים את הנושאים של חדף היומי, ומנלים כי זה גרם לבולנו להתחבר ללימוד הדף היומי במידה כפולה".

עיקרי היתרונות של פרויקט 'להתעודד' רואה אור בעלון יומי המתקבל במייל, או באתר 'להתעודד' או באמצעות חוברת לשבועיים מראש בדואר, הכולל 2 עמודים בלבד ליום, בו נפרסת כשמלה מגיא אחת מהדף היומי, בשפה קלה ומובנת, שווה לכל נפש, תוך יריזה לעומק דברי הראשונים והאחרונים. "העלון מאפשר לי בצורה חדת ומהירה ללקט את כל היהלומים שיש על הדף, כדי לחתחבר לעומק חדברים שלמדנו כל יום", מסכם ראש ישיבה נודע מירושלים את התועלת שחוא מפיק מהפרויקט.

עבור לומדי דף היומי, המתגלגלים בדרכים, ישנה התאמה מיוחדת בדמות שיעורי שמע יומיים של כ-12 דקות על נושא הגליון. השיעורים מועברים על ידי מגידי שיעורים וותיקים ומבוקשים, בשפות עברית, אידיש, אנגלית ועוד.

"בשבילי זה כמו חמצן לנשימה" כותב אחד הלומדים חקבועים מלונדון, מגיד שיעור מפורסם, חזוכה לעשרות שומעים מדי יום, "חמוגיח היומית, פותחת פתח לכל אחד מחשיעור להתחבר לעומק חשיעור, לכן אני מדפיס את העלון עוד לפני ארוחת חבוקר".

כצפוי, זוכח פרויקט להתעודד' להסכמתם הנלחבת של גדולי ישראל, רבנים וראשי ישיבות, מכל חעדות והחוגים, באר"ב ובארץ. "מדובר בשיעורים נעימים וערבים על כל דף ודף בש"ס, כתובים עלי גליון על ידי צוות תלמידי חכמים מומחים ומוכשרים בעריכה במגנון צה בשפח קלה ונעימח, בנוסף על ידי השמעת אותם חשיעורים בעל פה על ידי מגידי שיעור וותיקים ומפורסמים חנאמרים בכמה שפות... לכולם יועילו מאמרים אלה לחקל עליהם הכנסת העניינים באשר הם בשפח קלה וברורה שוח לכל נפש", מציינים גדולי ישראל במכתבם חנלחב.

יצויין כי העלונים מעוצבים היטב בעריכה מקצועית ופיסוק מרווח, כדי להקל על הקורא, שיוכל להסתפק גם בקריאת קטעים בודדים מתוך התוכן הכולל, המסייע לדברי הלומדים גם לחיחדד הזכרון החשיבון. "העריכה המקצועית והפיסוק המרווח, מעניק לי את היכולת לזכור את הדברים בצורה ברורה ובחירה".

כך גם ציינו גדולי ישראל במכתבם חנלחב, כי פרויקט 'להתעודד' הינו "תכלית נפלאה לתועלת חזכרון והחזרה בעניינים חנלמדים ולהבנת השמועות באופן טוב ומועיל"... או בלשונו חציורי של אחד הרבנים במכתבו, "מחזק ומטעים את הדף היומי להאיר כל דף לראות את עמקות התורה ודברי חלכה שנתגלית מכל סגיא... עד שנתפלאתי מהדברים המאירים והנעימים בהרחבה ובקיאות מדברי ראשונים ואחרונים ובטוח אני שכל מי שילמוד ישלים את מתיקות חבלאט ויתלבלב לבו בהארת ובהבחרת חדך".

גם אנשי מקצוע וממחר הטרודים בעניניהם רוב היום, מוצאים בעלון סיפוק רב. "אותי זה מרתק באופן אישי, כיצד כל יום מקבלת סוגיא תלמודית אחרת מחדף היומי להסברה תמציתית ומובנת", מסכם רופא באחת מקופות החולים המשתתף בשיעור דף היומי וממכם את חדברים מתוך העלון.

מאותה סיבה, ישנן קחילות רבות, המוצאות עניין רב בעלוני 'להתעודד' לשימוש עבור לימוד דף הקחילת, דף אנ"ש או דף הכולל, 'דירשו' או 'אורייתא' ובדומח, כשגם הפעם המטרה זחת, למצוא עומק בתוכן חלימוד ולהתחבר ביתר שאת ללימוד. "אנחנו קוראים על זח, טעמו וראו כי טוב ה'", אומרים קבוצת אברכים מאחת הקחילות, "זה לא רק מביא לך תבלין למתיקות הלימוד, אלא אף גם זאת מונע נשירה של לומדים מהדף, כאשר כך הם זוכים להתחבר ללימוד לאורך זמן מתוך סיפוק רב".

הפרוייקט הוקם בראשות חגאון רבי אחרן רובינפעלד שליט"א, בעל מח"ס תורת חקנינים, תורת המצוה, אשר קנו חיבח יתירח אצל כלל חלומדים ברחבי העולם

כך גם מציינים גדולי ישראל במכתבם חנלחב כי מטרת הפרויקט 'להתעודד': "להרבות בחדוותא דשמעתתא ושעשוע של תורה ובכוח מפעל זה להפוך את רבבות אלפי ישראל לומדי הדף כאילו כולם כאחד יושבים בישיבה ומפלפלים בדברי תורה ובזה יתמלא דעה את ה' כמים לים מכסים".

Choose Lehisvada and Transform your Learning

להתוודע
מחמדי התורה בש"ס

Lehisvada – a unique project that has given lomdim around the world the opportunity to transform their learning by receiving daily pamphlets and audio recordings on that day's daf. Available in Lashon Kodesh and professionally translated into English, these daily sections are presented in a clear and concise way, starting off with an enjoyable piece of the daf, followed by, Rishonim, Acharonim and Poskim, enabling them to forge ahead in their learning easily and consistently.

Gain a tremendous amount of knowledge in Torah with the help of Lehisvada

The benefits and advantages of Lehisvada are manyfold. We will deliver a two-page pamphlet to your inbox daily or to your mailbox biweekly upfront, and you'll receive a recording with the same content that you can listen to anytime, anywhere. The Lehisvada pamphlet is written with contemporary ben Torah and baal habos in mind. it will enhance your day and infuse your learning with a freshness that you haven't experienced since your yeshivah years.

This exceptional project is headed by Rabbi Ahron Rubinfeld of Yerushalayim, author of Torahs Hakinyonim, Torahs Hamitzvoh and other seforim. Rabbi Rubinfeld is a leader and a visionary in the Torah world. this project is strongly supported and recommended by gedolei hador from all communities around the world. Experience the invigorating feeling of renewing your commitment to the daf with the help of Lehisvada's daily contribution to your learning.

Sign up now!

Don't let anything hold you back from achieving new heights in your learning! The fee is minimal – only $4/month for daily emails or WhatsApp notifications, $10/month for biweekly hard copies upfront in the mail.

718.298.2416 >> www.lehisvada.com